

Van grenzen weten

Onlangs was ik in Nederland op een conferentie over 'een nieuw denken over duurzaamheid' met als titel *Van grenzen weten*. Aanleiding was het verschijnen van een gelijknamig boek waarin wetenschappers vanuit verschillende disciplinaire invalshoeken het probleem van de fysische grenzen, en dus van steeds verdergaande materiële groei, alsook van mogelijke uitwegen aan de orde stellen. Met de vraag naar de omgang met grenzen zitten we bij de kern van het groene verhaal. Alleen lijkt die bekommernis in onze op consumptie gerichte samenleving slechts negatief aan te slaan. 'Consuminderen' wordt door velen, en daaronder ook groenen, als een vies woord bekeken. Zo bleek ook op de conferentie waar volgend discussiepunt aan de orde was: we weten dat onze wijze van produceren en consumeren ernstige milieuproblemen meebrengt, maar waarom gebeurt daar eigenlijk niets fundamenteels mee? *Waarom lijkt er niets te veranderen in de gedragingen van onze samenleving? We hebben wel allerlei structurele en ook sociaal-psychologische verklaringen, maar toch blijft het ons verbazen dat mensen via hun gedrag, ondanks onze kennis over de toestand van onze planeet, bereid blijken de toekomst van hun kinderen en kleinkinderen te hypothekeren, zelfs totaal te riskeren. We kunnen ons nog voorstellen dat de boodschap ongelegen komt, en dat er daarom eerder sprake is van niet willen weten. Maar zouden er ook mensen zijn die wetens willens denken 'après nous le déluge'? Uit het debat bleek dat we dat alleszins niet kunnen uitsluiten.*

3

Het komt er dus op aan die andere, hopelijk grootste meerderheid te winnen. En daartoe lijkt het nodig om de idee van grenzen te verbinden met iets positiefs, een na te streven ideaal. Of, om het nog maar eens met een klassiek begrip te zeggen: een nieuwe opvatting over 'goed leven' die minder afhankelijk is van (materiele) consumptie. Daarvoor moeten we opnieuw leren aanknopen bij de aloude ervaring, en de daarop gebaseerde wijsheid, dat de betekenis van al wat uniek is samenhangt met zijn beperktheid. In die zin is het weet hebben van grenzen geen verlies, maar een herwonnen besef van wat waardevol is. Of, grenzen vormen geen beperking voor een goed leven, maar zijn er integendeel de grond van. Wanneer je genoeg hebt om te leven, dan kan een steeds maar opgedreven consumptie een betekenisvol leven alleen maar frustreren. Dat die gedachte ingaat tegen de gangbare maatschappelijke praktijk is maar al te duidelijk. Het debat rond het aantal koopzondagen is daarvan een treffende illustratie. Zo hoorde ik staatssecretaris Van Quickenborne zeggen dat een uitbreiding met enkele dagen al zou betekenen dat we "op de 'goede' weg" zijn. *Waarom is dat goed? Dat hoeft blijkbaar geen verantwoording meer, de meerderheid van de burgers zou dat immers willen.*

En heeft men bij de gehouden enquête aan al die willige burgers-consumenten ook gevraagd of zij zelf bereid zijn meer 's zondags te werken indien er meer koopzondagen komen? Ik vond het in tegenstelling met dit voorbeeld in ieder geval bemoedigend om te zien dat op de conferentie een volle zaal mensen bereid was om wel van gedachten te wisselen over de betekenisvolheid van grenzen.

Daarmee kom ik tot de wat mij betreft toch ook hoopvolle vaststelling dat de 'ecologische terugslag' in de maatschappelijke discussie – ondanks alle ideologisch offensief van het heersende systeem - misschien aan het wegebben is. Ook de verschijning van het boek *Terra incognita* en de aandacht die het krijgt, wil ik graag zo begrijpen. Met het ijken van het begrip 'rechtvaardige duurzaamheid' willen de auteurs weg van de al te sterke associatie met economische groei waarmee het begrip duurzame ontwikkeling dikwijls wordt opgezaald. Respect voor ecologische grenzen moet verbonden worden met een verregaande herverdeling van de toegang tot natuurlijke hulpbronnen. Indien we daarin lukken dan zullen we ook heel wat minder last hebben met die andere 'grenzen', namelijk die we rond onze opgestapelde rijkdom leggen om ongewenste migranten en asielzoekers buiten te houden. Alleen wie ziende blind is ziet niet dat dat slechts om eindeloze – dat is: zonder uitzicht - symptoombestrijding gaat.

Opnieuw, het zal ons maar lukken indien we erin slagen tot een levenswijze te komen die steunt op de erkenning dat een goed leven een leven binnen (materiele) grenzen is. Minder kopen op zondag is ook minder werken voor iedereen op zondag, en dat is dan weer goed voor het sociale leven. Een klein voorbeeld dat ecologische duurzaamheid, rechtvaardigheid en goed leven met elkaar verbindt. Het gaat hier om een eenvoudig inzicht dat we kunnen gebruiken om allerlei maatschappelijke verschijnselen aan te toetsen, en richting te geven voor ons handelen, zowel op persoonlijk als op politiek vlak. En om te eindigen wil ik aan wie nu ten volle wil genieten van zijn vakantie volgende uitspraak van een van de deelnemers aan de genoemde conferentie niet onthouden: "Laten we leren zien hoe mooi weinig kan zijn!"

Peter Tom Jones en Roger Jacobs, *Terra Incognita*. Globalisering, ecologie en rechtvaardige duurzaamheid, Academia Press, Gent, 2006, 646 p.
Koo van der Wal en Bob Goudzwaard (red.), *Van grenzen weten*. Aanzetten tot een nieuw denken over duurzaamheid, Damon, Budel, 2006, 231 p.

Jef Peeters